

Van WO naar WAW – Of hoe Wereld-oriëntatie Werken Aan de Wereld wordt

2

Ivan Van Gucht (met dank aan Mariëlle Kuypers en Petra Van Dijk)

In basisschool 't Blokje te Loenhout heeft het schoolteam enkele jaren geleden een vakoverschrijdend leerdomein in het leven geroepen. Het team stapte daarbij bewust af van Wereldoriëntatie en bracht WO, ICT, leren leren en MUVO samen in WAW, Werken Aan de Wereld.

1. Van WO naar WAW: visie

Vanuit hun spontane verwondering voor het nieuwe, stellen kinderen honderduit vragen over de wereld rondom hen. Ze experimenteren en leggen contacten om zo greep te krijgen op hun omgeving, om die beter te begrijpen en er betekenis aan te geven, om er in te handelen en zich er thuis te voelen.

In het pedagogisch project van deze school in Loenhout merk je die bijzondere band tussen het kind en zijn omgeving ('zijn' wereld en 'de' wereld, de samenleving). Het jonge kind en de puber worden al zeer jong overladen met een rijke leefwereld die snel verandert en zich gevarieerd aanbiedt. De veelheid aan informatie die samen met de massa leerkanalen de wereld van het kind binnenkomen, zorgt voor een overaanbod aan ontwikkelingskansen. De wereld in al zijn vormen (de wereldse oriëntatie) wordt niet enkel aangeboden in de school, maar wordt elke dag meer en meer beleefd vanuit de huiskamer, de verschillende verenigingen waar kinderen lid van zijn, de sociale media, de familienetwerken en -samenlevingsvormen, kortom in het leven van alledag.

2. Nood aan een Werkwoord

Deze nieuwe wereld van informatie impliceert niet automatisch een rijker leerproces voor het kind, geen grotere garantie op leerwinst of succeservaring. Waar vroeger de focus lag op de kennisverwerving, eerder een cognitief proces, moet meer dan ooit aangevuld worden met het leren begrijpen van deze wereld. De school heeft dan ook als nieuwe taak het inlevings-

vermogen van het kind aan te scherpen om veerkracht op te bouwen bij het lerende kind. Dit laatste zal het kind sterk nodig hebben om later als volwassene te kunnen functioneren in deze wereld. Dat vraagt om een veel actiever en veelzijdiger leerproces dat de school best zo vroeg mogelijk in gang zet. De oriëntatie op de wereld (WO) heeft dus nood aan een bijkomende dimensie: een werkwoord! Zo ontstond in de lagere school het vakoverschrijdende leerdomein "WAW".

Tijdens het WAW-thema 'Anna op de boerderij' worden zo veel mogelijk zintuigen bij de kinderen van het tweede leerjaar geactiveerd. Zo beluisteren ze gericht de geluiden van een koe, een varken, een paard, een hond, een kip en een poes op de boerderij in de buurt. Ze mogen mee de koeien melken, strelen verschillende dieren, ruiken en voelen aan stro en maïs. Zo zijn ze boer en boerin voor één dag.

3. WAW?

WAW is een cluster van klassieke vakken die als gezamenlijk doel hebben het kind de wereldse realiteit te laten beleven, zich erin te laten inleven, ze te begrijpen, te bevragen en te beseffen. Voor het team was er dus heel wat Werk Aan de Winkel, want hun traditionele WO-lessen, al dan niet vanuit handleidingen, moesten plaats maken voor lessen die het 'actief' leren benadrukken. Dat was niet vanzelfsprekend, maar het hele team was bereid de schouders hieronder te zetten. Door regelmatig samen te reflecteren en van elkaar te leren, werd de WAW-werking verder uitgebouwd. Toen de school drie schooljaren geleden door de fusie een kleuterschool kreeg, werd hun wereld alleen maar groter. Ze zagen immers dat de kleuters dit leerproces al duidelijk onder de knie hadden: ontdekken, experimenteren en proberen. Door het creëren van een rijk, weloverwogen aanbod aan interesseprikkels trekken

zij dit leerproces op gang. Door hierop aan te sluiten maakte de WAW-werking de overgang van kleuterschool naar lagere school minder groot.

4. WAW-werking

Vanuit verschillende vakken bouwden de leerkrachten pakketten op die binnen WAW aangeboden worden:

WO, sociale vaardigheden, leren leren, ICT en MUVO, aangevuld met een link naar levensbeschouwing. Hierbij werken leerkrachten levensbeschouwing samen en zoeken ze mee naar overlappingsen.

De WAW-werking wordt gedurende 8 lestijden per week in blokken van twee lestijden georganiseerd, meestal in de namiddagen. De leerkrachten werken met thema's waarbij de activiteiten centraal staan. Van elk WAW-pakket wordt een fiche gemaakt.

WAW-fiche	
Klas	1ste leerjaar
Thema	Bloemencorso
Duur	2 weken
Activiteit 1: WAW-MUVO: Kennismaking meters & peters + spel	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen van het 1ste leerjaar leren hun meter of peter beter kennen a.d.h.v. een gezamenlijke knutselactiviteit (volgkaart) en het spel 'Schipper mag ik overvaren'.
Doelen	(code + tekst)
Activiteit 2: WAW-WO: Kennismaking met de vriendjes van onze klas/enkele klasafspraken	
Doelgerichte omschrijving	Via kennismakingsspelletjes elkaar beter leren kennen en de belangrijke klasafspraken kunnen verwoorden.
Doelen	
Activiteit 3: WAW-WO: Verkennen van WAW-thema 'Bloemencorso'/feest – Natuur	
Doelgerichte omschrijving	Eigen ervaringen i.v.m. de bloemenstoet kunnen verwoorden. Kenmerken van deze bloemenstoet kunnen opsommen en toelichten: typische bloemen, zoals 'Dahlia's' – verschillende soorten en kleuren, buurtschappen, verschillende wagens die deelnemen ...
Doelen	
Activiteit 4: WAW-MUVO: Knutselen van verjaardagskroon	
Doelgerichte omschrijving	De voorgestelde verjaardagskroon stapsgewijs kunnen maken naar eigen creativiteit, lettende op nauwkeurigheid, netheid en correct uitvoeren van vouwtechnieken.
Doelen	
Activiteit 5: WAW-MUVO: Opening jaarthema "Super-mega-knap"	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen maken kennis met het jaarthema via een toneelvoorstelling en kunnen het refrein van het themalied zingen.
Doelen	

Activiteit 6: WAW-MUVO: Dansje “Vriendjes”	
Doelgerichte omschrijving	Klasdoorbrekend het liedje en het dansje deugddoend uitvoeren op de speelplaats.
Doelen	
Activiteit 7: WAW-WO: Thema Bloemencorso: Van plan tot feest, stappenplan – Tijd	
Doelgerichte omschrijving	De verschillende stappen om tot een bloemenwagen te komen kunnen verwoorden en a.d.h.v. prenten chronologisch kunnen rangschikken.
Doelen	
Activiteit 8: WAW-WO: Bezoek aan bloemenwagen, bekijken en bewonderen van constructie en onderwerp	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen drukken hun bewondering en verwondering uit t.o.v. de constructie en onderwerp van een bloemenwagen; ze bekijken een wagen in opbouw en ervaren welke materialen er nodig zijn; ze beseffen dat samenwerken van groot belang is.
Doelen	
Activiteit 9: WAW-WO: Technologie: werken met dahlia's: fotokader	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen versieren de gegeven fotokader met bloemblaadjes van dahlia's naar eigen creativiteit. Pooh of Bert & Ernie worden met kleurtjes netjes ingekleurd, de kader wordt netjes op de lijn uitgeknipt en de foto van leerlingen met meter-peter wordt netjes in het midden gekleefd.
Doelen	
Activiteit 10: WAW-WO: Technologie: Werken met dahlia's, krammen en isomo – Dahlia's prikken: eerste letter van voornaam	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen leren een kram prikken in het hart van een dahlia. Ze kunnen de eerste letter (gedrukt) van hun naam opvullen met dahlia's op een isomoplaat.
Doelen	
Activiteit 11: WAW-MUVO: Bezoek kermis en bloemenwagententoonstelling	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen beleven plezier aan de opgestelde kermis en drukken hun gevoelens en verwonderingen/ervaringen uit bij de opgestelde wagens.
Doelen	
Activiteit 12: WAW-MUVO: Deelname activiteit corsotent, ballonwedstrijd	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen genieten van de activiteiten.
Doelen	

Activiteit 13: WAW-MUVO: Ik-mannetje knutselen met allerhande materiaal	
Doelgerichte omschrijving	Naar eigen creativiteit hun ik-mannetje versieren, gebruik makend van verschillende materialen.
Doelen	
Activiteit 14: WAW-ZW: Bloemencorso	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen kunnen stil en zelfstandig de taken uitvoeren.
Doelen	
Activiteit 15: WAW-MUVO: Gedicht “Lange juffrouw, korte juffrouw”	
Doelgerichte omschrijving	De leerlingen genieten van het gedicht en kunnen het expressief voordragen, lettende op het stemgebruik en de bewegingen.
Doelen	
Activiteit 16: WAW-WO: Jaartheme: knapdag september: samenknop!	
Doelgerichte omschrijving	Aanbrengen van thema: iedereen knop – duimen. Aanbrengen leefregels en bespreken.
Doelen	
Extra-werk – inoefenmateriaal	
<p>Les 1: Meter & peter – activiteit: fototoestel/kopie volgkaart/kleurtjes/lamineermachine/klaslijst/foto kind 1ste leerjaar + meter/peter</p> <p>Les 2: klasafspraken</p> <p>Les 3: prenten, verschillende dahlia's, buurtschappen</p> <p>Les 4: stroken gekleurd papier (hoofd), stempelstiften, stiften, nietjesmachine, stroken gekleurd papier (3 cm), dunne stroken gekleurd papier (krullen & muizentrapjes), schaar, kopie figuur Winnie de Pooh, Bert & Ernie, kleurtjes</p> <p>Les 5: materiaal toneel/lied</p> <p>Les 6: CD 5x7, boekje 5x7, kopieën, schrift MUVO</p> <p>Les 7: prenten verschillende stappen, wb. kopies, lijm, schaar</p> <p>Les 8: fototoestel</p> <p>Les 9: kopie fotokader Pooh-Bert & Ernie, stiften, kleurpotloden, dahlia's, lijm, schaar, foto meter-peter</p> <p>Les 10: veel dahlia's, veel krammen, isomoplankjes met eerste letter van voornaam leerlingen</p> <p>Les 13: kopieën ik-mannetje, kleurpotloden, stiften, allerlei knutselmateriaal</p> <p>Les 14: zie kaft hoekenwerk bloemencorso</p> <p>Les 15: gedicht</p> <p>Les 16: muurfries in de gang (weergave 8 talenten), dikkeduimenkaartjes, stiften, kleurpotloden, leefregels in kleur uit boek 1ste leerjaar Talenten</p>	
Reflectie	

Pas nadat de fiche uitgewerkt is door de leerlingen, gaan de leerkrachten op zoek naar de doelen die ze willen bereiken na uitwerking van het thema. Werkbundels worden kritisch bekeken, herwerkt en ont-daan van ballast. Enkel de essentie van de kennis wordt hierin opgeslagen. Samen met de leerlingen worden hoofd- en bijzaken bepaald. Dit is niet altijd evident en vraagt om een gezond evenwicht tussen wat de leerkracht nog noodzakelijk vindt aan kennis en wat de kinderen zelf belangrijk vinden. Het grote deel van de ‘werk’-tijd van de leerlingen gaat naar onderzoek, actief verwerken en beleving. Vanuit rijke stappenplannen gaan kinderen aan de slag, met hun leerkracht als coach en mentor. Binnen WAW worden werkvormen zo gevarieerd mogelijk en hebben de studieuitstappen een bijzondere plaats. Die uitstappen worden door de school zelf gefinancierd, ze komen niet op de schoolrekening, zodat alle kinderen elke uitstap kunnen meemaken. De leerkrachten werken niet meer vanuit een handleiding, maar deze wordt als bron gebruikt om goede, correcte voorbeelden aan te reiken.

5. Leren leren

Vanaf het derde leerjaar krijgt ‘leren leren’ (lees: ‘actief studeren’) een meer duidelijke, afzonderlijke plaats. Na de beleving bekijken leerkracht en leerling hoe de materie verwerkt moet worden en hoe de verschillende leerstofdelen ingestudeerd moeten worden. Op die manier worden zowel leerproces als leerstof opgenomen binnen de evaluatie van WAW.

Vanaf het vijfde leerjaar is er veel ruimte om de verschillende vakken vanuit één opdracht aan te wenden. Zo maken de leerlingen bijvoorbeeld een voorstelling van een tijdsperiode voor WO-Tijd. Ze wenden ICT-middelen aan of maken een draaiboek om grootouders te laten kennismaken met alles over de computer. Ze

nodigen de grootouders uit en leren hen skypen en mailen. Leerlingen geven zo hun kennis door aan anderen.

6. Integratie

Het is mooi hoe de verschillende onderdelen binnen deze werking geïntegreerd worden. Maar niet bij alle activiteiten is het noodzakelijk dat ze aan bod komen. De kinderen krijgen veel inspraak bij het bepalen en uitwerken van de thema's. De nood aan verdere autonomie om binnen het thema een eigen leertraject te ontwikkelen, dringt zich dan ook op. Om de eigen doelen bij een thema te realiseren, is het dan ook niet nodig dat alle kinderen aan alle activiteiten deelnemen. De laatste gezamenlijke ‘verplichte’ activiteit is het uitwisselen van wat elke leerling geleerd heeft. In deze apotheose van het thema leren ze in een coöperatieve context aan elkaar wat ze zelf in het thema leerden.

7. Kinderen werken aan hun wereld

“Voor onze school is deze nieuwe interpretatie van werelds ervaringsgericht onderwijzen een sleutel om het moderne kind te blijven bereiken vanuit zijn interesseveld”, zegt Mariëlle Kuypers, directeur van 't Blokje. “Het geeft onze leerkrachten de kans om verder te groeien van docent naar coach, mentor. Het geeft ons onderwijs de kans om op tijd aan te sluiten bij ‘De school voor de toekomst’. Voor ons, als schoolteam, is onze WAW-werking geslaagd wanneer we zien dat leerlingen hun eigen leerproces, in relatie met andere leerlingen, in eigen handen nemen en de materie dan ook nog eens doorgeven aan derden. Vanuit dit besef gaan leerlingen zelf Werken Aan hun Wereld.”